

Νίκος Βγέθης



Έχουμε συνηθίσει να μιλάμε για τα κράτη-έθνη ως ιστορικά προϊόντα της οικονομίας της αγοράς. Πώς προέκυψαν όμως;

Το τέλος των μεγάλων αυτοκρατοριών (και της φεουδαρχίας) κι η απαρχή των εθνικισμών

Πράγματι, με το τέλος των μεγάλων αυτοκρατοριών (Αυστροουγγαρία, Ρωσία, Οθωμανική Αυτοκρατορία κ.ο.κ.) στις αρχές του 19^{ου} προέκυψαν τα σημερινά κράτη-έθνη και ταυτόχρονα με αυτήν την διαδικασία είχαμε και την ανάπτυξη των κάθε λογής εθνικισμών.

Ας ξεκινήσουμε από το τελευταίο. Εθνικισμοί πριν τον καπιταλισμό απλά δεν υπήρχαν. Η εξουσία δεν είχε ούτε λαϊκή-δημοκρατική νομιμοποίηση αλλά ούτε εθνική. Νομιμοποιούνταν απλά από τη συνέχεια του αίματος. Οι βασιλιάδες/σουλτάνοι /αυτοκράτορες/τσάροι αντλούσαν την νομιμοποίησή τους από την κληρονομικότητα του γαλάζιου αίματός τους. Η θεική εξουσία των δυναστειών ήταν απόλυτα νομιμοποιημένη στο λαό που εξουσίαζαν (ελέω και του παπαδαριού), ο οποίος σχεδόν πάντα ήταν πολυεθνικός και πολυπολιτισμικός.

Εθνικός διαχωρισμός δεν υπήρχε. Μερικές φορές είχε μεγαλύτερη σημασία ο θρησκευτικός διαχωρισμός. Π.χ. στην οθωμανική αυτοκρατορία οι μουσουλμάνοι είχαν υποχρέωση να υπηρετήσουν στον αυτοκρατορικό στρατό ενώ οι υπόλοιποι ανταποδοτικά έπρεπε να πληρώνουν περισσότερους φόρους. Αυτό είχε συχνά το αποτέλεσμα να αλλάζουν οι άνθρωποι «Πίστη», ανάλογα με τι τους βόλευε περισσότερο. Γι' αυτό, σε αντίθεση με ό,τι πιστεύει η πλειοψηφία των Ελλήνων, υπήρχε ένας περιορισμός στον «προσηλυτισμό» στο μωαμεθανισμό για να μην καταρρεύσουν τα κρατικά έσοδα! Αλλά ακόμα κι ο θρησκευτικός προσδιορισμός ήταν θολός. Οι μουσουλμάνοι ναυτικοί προσεύχονταν στο Αϊ Νικόλα και κάποιοι δήλωναν μουσουλμάνοι, «αυτοί της Παναγίας» (Μ. Μαζάουερ).

Τα σύνορα δεν ξεχώριζαν έθνη και πολιτισμούς. Ήταν αυθαίρετοι διαχωρισμοί οικονομικής κυριαρχίας. Για τον ίδιο λόγο η εθνικότητα είχε περιορισμένο ρόλο στην κατανομή των εξουσιών. Οι Οθωμανοί χρησιμοποιούσαν εκτεταμένα Έλληνες στη διοίκηση της

αυτοκρατορίας τους, οι οποίοι σε ακραίες περιπτώσεις αποκτούσαν και εκτεταμένη εξουσία (π.χ. Μολδοβλαχία). Οι δυτικοί γαλαζοαίματοι παντρευόντουσαν μεταξύ τους και ταυτόχρονα πολεμούσαν ο ένας τον άλλο. Ο Γάλλος αυτοκράτορας παντρευόταν κι η νέα Ισπανίδα βασίλισσα της Γαλλίας εμψύχωνε τα πλήθη στον πόλεμο εναντίον Ισπανίας.

Δεν ήταν μια μορφή σεβασμού του διαφορετικού. Απλά μια απόλυτη έλλειψη «εθνικής συνείδησης». Η εθνική καταγωγή ήταν δύσκολο να προσδιοριστεί κι είχε ελάχιστη επίδραση στην καθημερινή ζωή. Σημαντικότερη ήταν η εντοπιότητα.

Η ονομασία του κράτους που σχηματίστηκε στο νοτιότερο άκρο της χερσονήσου του Αίμου.

Το όνομα «Ελλάδα»-Έλληνας δεν ήταν κάτι αυτονόητο. Υπήρχαν τα επικρατέστερα Ρωμίος (Ρωμαίος...) και γραικός που όμως πάλι δεν είχαν καθαρά εθνοτικό περιεχόμενο. Και πως να είχαν όταν η εθνική υπόσταση ήταν εκτός συζήτησης, συνείδησης και σημασίας!

Στην «ελληνική (μανούλα μου!)» Μακεδονία, όταν προσαρτήθηκε στο ελληνικό κράτος, «Έλληνας» δήλωσε το 25% που ήταν μικρότερη εθνοτική ομάδα σε σχέση με τους εβραίους και τους τούρκους. Και πάλι όμως αυτό ήταν πολύ αργά (στις αρχές του 20^{ου} αιώνα) κι αυτή η στατιστική είχε κάποιο νόημα. Έναν αιώνα πριν το πιθανότερο ήταν κανείς να μην καταλάβαινε το ερώτημα («σε ποιο έθνος ανήκω; Τι εννοείς; Εγώ είμαι από την Πάνω Ραχούλα και βόσκω τα πρόβατα εδώ παρακάτω...»).

Για να γυρίσουμε λοιπόν στον τίτλο, είναι τελείως ανιστόρητο να πιστεύει κανείς ότι οι «Έλληνες ως Έθνος ξεσηκώθηκαν γιατί δεν άντεχαν την τουρκική καταπίεση κι ίδρυσαν το κράτος των Ελλήνων που ονόμασαν Ελλάδα». Τα πράγματα έγιναν ακριβώς ανάποδα!

Η ανάδυση των εμπορευματικών σχέσεων δημιούργησαν μια νέα τάξη πλουσίων αστών. Αυτοί είχαν ανάγκη και συμφέρον να ελέγχουν μια κλειστή αγορά και να την εξουσιάζουν. Συμφέρον από μια τέτοια εξέλιξη είχαν και οι λαοί. Όπως και να το δει κανείς, ήταν πρόοδος η μετατροπή τους σε εργάτες από δουλοπάροικους. Αυτή η συμμαχία είχε όμως ανάγκη κι από έναν ιδεολογικό μανδύα. Το «έθνος» έγινε ο συνδετικός ιστός αυτής της συμμαχίας. Και το αγκάλιασαν όλοι. Αλβανοί (Σουλιώτες), εβραίοι, Κρήτες κι ότι άλλο μπορεί να βάλει ο νους...

Το κράτος των «Ελλήνων» (που από τύχη ονομάστηκε έτσι) έφτιαξε το περήφανο «έθνος των Ελλήνων», που από ιστορικές συγκυρίες δεν ήταν «περήφανο Έθνος των Γραικών ή των Ρωμίων ή των Ιώνων κοκ» στο κράτος της Γραικίας ή Ρωμυλίας ή Γιουνανιστάν κοκ.

Αντί επιλόγου: η εθνότητα των Μακεδόνων

Την ίδια ακριβώς διαδικασία έκαναν κι οι γείτονές μας. Έπρεπε να βρουν ένα ιδεολογικό συνδετικό ιστό για να μπορέσει να επιβιώσει το νεοσύστατο αυτό κράτος, το οποίο συναπαρτιζόταν από ένα μωσαϊκό διαφορετικών φυλών (και πλέον και εθνοτήτων).

Εφηύραν μια κοινή «εθνική» υπόσταση για να ενώσουν Αλβανούς, Βούλγαρους, Σέρβους, Σλάβους κοκ. Βρήκαν ένα πουκάμισο που έγραφε «μακεδονικό έθνος» και το φόρεσαν όλοι μαζί.

Το θέμα είναι αυτό ακριβώς. Δεν προϋπήρχε «μακεδονικό έθνος», δεν προϋπήρχε «μακεδονική γλώσσα» ή «πολιτισμός». Το πουκάμισο που βρήκαν ήταν άδειο και γι' αυτό τους κούμπωσε περίφημα. Το ίδιο πάνω-κάτω που είχε κάνει και το «ελληνικό» κράτος δύο αιώνες πριν. Εντάξει, υπήρχε μια προϊστορία (πριν 2 χιλιαετίες που κανείς δεν το θυμόταν) που αφού οι Σπαρτιάτες καθάρισαν τους Αθηναίους, οι Θηβαίοι τους Σπαρτιάτες κι εμφανίστηκαν οι Μακεδόνες που έφαγαν τους Θηβαίους και κάποιοι αναφώνησαν «αμάν ρε παιδιά όλοι πασόκ (εεεε Έλληνες) είμαστε», όμως, στην ουσία οι φυλές που κατοικούσαν στην περιοχή εκ των υστέρων έμαθαν ότι είναι «Έλληνες». Κι αυτό το πουκάμισο άδειο ήταν όταν το φορέσαμε.

Γι' αυτό ακριβώς, όταν ακούω το «είναι η Μακεδονία Ελληνική» μου έρχεται στο μυαλό μια γελοιογραφία του Quiño με τη Μαφάλντα και το μικρούλη αδερφό της Νάντο που βλέπουν στην τηλεόραση να ξεκινάει μια εκπομπή με τίτλο «Είναι το Σεξ Ταμπού;» κι ο Νάντο ρωτάει το «ποιό εάν είναι τι;»